

„O systemowych rozwiązaniach w pracy z uczniem zdolnym”

Wywiad z **Aleksandrą Kowalik i Jerzym Barskim** (radcami ministra oświaty) na temat projektu systemowego „**Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym**”.

Wstęp

W bieżącym roku weszło w życie **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 roku w sprawie zasad udzielania i organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 228, poz. 1487)**. Nauczyciele mają za zadanie tak organizować pracę, aby jak najskuteczniej wychodzić naprzeciw indywidualnym potrzebom, trudnościom i zainteresowaniom uczniów. Jest to zadanie, które ma na celu między innymi podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Projektowane rozwiązania pozwolą na zapewnienie uczniowi wsparcia i zindywidualizowanej pomocy zarówno w razie występujących trudności w uczeniu się, jak i odkrywania i wzmacniania uzdolnień dziecka.

Dorota Macander: Jakie projekty, dotyczące pracy z uczniem zdolnym, są realizowane przez MEN?

Aleksandra Kowalik: W MEN jest aktualnie jeden projekt, dotyczący w całości pracy z uczniem zdolnym, mianowicie ***Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym***. Jego tytuł jest tak naprawdę celem strategicznym projektu, ponieważ chodzi przede wszystkim o opracowanie rozwiązań systemowych, to znaczy rozwiązań legislacyjnych i finansowych, które pozwolą tę pracę ulepszyć w szkołach. Warto przy tym zatrzymać się nad definicją „uczeń zdolny”. Na początku projektu eksperci po długich dyskusjach zrezygnowali z definiowania ucznia zdolnego, żeby pozytywne zmiany nie dotyczyły tylko wąskiej grupy uczniów.

Minister Katarzyna Hall chciałaby, aby odpowiednie osoby (najczęściej nauczyciele) pomogły każdemu uczniowi w zidentyfikowaniu i rozwijaniu jego zdolności. Może się oczywiście zdarzyć, że nauczyciel nie będzie potrafił merytorycznie pomóc uczniowi. Niejednokrotnie okazuje się, że uczeń, który wyspecjalizuje się w pewnej dziedzinie, prześciga w niej mistrza, albo że nauczyciel nie zajmuje się daną dziedziną (np. historyk odkrywa, że uczeń ma zdolności matematyczne, informatyczne). W związku z tym bardzo ważna jest szybka wymiana informacji między nauczycielami, szkołami

a ośrodkami, uczelniami, placówkami wychowania pozaszkolnego, czy instytucjami pozarządowymi. Tak, aby wszystkie instytucje, które mogą wesprzeć ucznia, podjęły odpowiednią współpracę. Należy podkreślić, że mówiąc o systemie, **po pierwsze**: nie mamy na myśli tylko systemu szkolnego, ale wszystkie podmioty, które mogą być zaangażowane i pomóc w rozwijaniu zdolności tego ucznia. **Po drugie** – mamy na myśli wszystkich uczniów, którzy potrzebują specjalnej pomocy w rozwinięciu swoich zdolności. To oznacza, że system musi obejmować działania podejmowane na rzecz ucznia zdolnego począwszy od indywidualizacji pracy na lekcji, aż po dostęp wybitnych uczniów do najlepszych laboratoriów, opiekę najlepszych naukowców i ośrodków w kraju i za granicą. Konstrukcja systemu będzie powstawać w tym roku.

DM: Z tego co wiadomo, jednym z adresatów w projekcie jest nauczyciel uczący ucznia zdolnego. Jest tą pierwszą osobą, która powinna dostrzec takiego ucznia i pomóc mu, ewentualnie wskazać miejsca, w których może tę pomoc znaleźć. Czy MEN wie o takich miejscach?

AK: Tak. Właśnie temu służy inicjatywa minister Katarzyny Hall – projekt Rok Odkrywania Talentów i promowanie Miejsc Odkrywania Talentów oraz Szkół Odkrywców Talentów. Miejsca te mają pokazywać uczniom, ich rodzicom i nauczycielom, dokąd można pójść, co można zrobić, aby rozwinąć uzdolnienia. Nie mówimy przecież tylko o zdolnościach matematycznych, polonistycznych czy przedmiotowych, ale również o uzdolnieniach artystycznych, czy ogólnie naukowych. Mówimy też o chęci prowadzenia projektów badawczych, których realizacja w przeciętnej szkole nie jest możliwa. Pomocny będzie wtedy np. system międzyszkolnych kółek przedmiotowych i wymiana informacji o nich. Oczywiście te szkoły nie mogą być za bardzo oddalone od siebie. Myślimy również o wykorzystaniu narzędzi internetowych w pracy i kontaktach między szkołami. Kółko zainteresowań dla dzieci z kilku małych miejscowości może być wtedy prowadzone przez Internet i dzieci będą miały wówczas dostęp do bardzo dobrego nauczyciela.

Jerzy Barski: Skoro mówimy o miejscach odkrywania talentów – na stronie internetowej MEN mamy dwie ważne pozycje: mapę szkół i mapę miejsc w całej Polsce. Ich liczba stale rośnie. Obecnie (na dzień 23 lutego) mamy 312 Szkół Odkrywców Talentów i 458 Miejsc Odkrywania Talentów. Obie mapy są na bieżąco aktualizowane. Mają one służyć informacją, dokąd można udać się z dzieckiem na swoim terenie, do jakich ciekawych miejsc, co się dzieje interesującego, w konkretnym miejscu, szkole oraz w ogóle w Polsce. Mamy też ambasadorów Roku Odkrywania Talentów. Każdy z nich to nie tylko niewątpliwy talent, ale jednocześnie osoba medialna, która może własnym przykładem służyć innym. Obecny (2010/2011) rok szkolny minister Katarzyna Hall ogłosiła Rokiem Odkrywania Talentów, co nie znaczy, że po jego zakończeniu nie będziemy już zajmować się utalentowanymi uczniami. To jest dopiero początek. To, co robimy będziemy kontynuować i jeszcze rozwijać. Tym bardziej, że projekt jest trzyletni – potrwa do 2013 roku.

DM: Zaciekawiała mnie również sprawa kompetencji nauczyciela – jemu też na pewno będzie potrzebne wsparcie, aby nauczył się dostrzegać i odkrywać talenty uczniów. Czy w związku z tym w projekcie zadbano o takie wsparcie?

AK: W trakcie realizacji projektu będziemy tworzyć poradniki, publikacje, które z jednej strony mają zwracać uwagę na zagadnienia psychologiczno-pedagogiczne, czyli jak rozpoznawać ucznia zdolnego, jak obserwować uczniów, jak ich motywować, a z drugiej będą pomagały nauczycielowi konkretnego przedmiotu. Nie chcemy jednak iść w kierunku

np. opracowywania testów psychologicznych, które mogą przeprowadzać tylko psychologowie. Bardziej zależy nam na tym, aby każdy nauczyciel był w stanie zwrócić uwagę na pewne cechy czy zachowania ucznia, które pokazują, że warto się nim zająć w nietypowy sposób. Często uczeń zdolny bywa na lekcji niegrzeczny – nie uważa, przeszkadza w jej prowadzeniu. W ten sposób okazuje swoje znużenie, ponieważ zbyt łatwe są dla niego treści omawiane na lekcji. Gdy uczeń otrzyma zadania odpowiednio dla niego dobrane, będzie to z pożytkiem nie tylko dla niego, ale i dla nauczyciela. Wielu nauczycieli sygnalizuje również potrzebę udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi zdolnemu, jak też kształtowania jego umiejętności społecznych. Osoby pracujące ze „zdolnymi” na lekcji oraz podczas zajęć pozalekcyjnych potrzebują wiedzy i umiejętności, w jaki sposób tę pracę prowadzić. Nauczyciel otrzyma więc w ramach omawianego projektu odpowiedź, jak się takim uczniem zająć. Potrzebujemy trochę czasu na przygotowanie i wydanie poradników, ale przed terminem zakończenia projektu na pewno się one ukażą. To mogą być różne pomoce, np. pod kątem zajęć lekcyjnych (scenariusze lekcji), kółek przedmiotowych (scenariusze zajęć, pomoce dydaktyczne), przygotowania do olimpiad. Mamy aktualnie cztery pilotażowe olimpiady: głównie dla licealistów – języka hiszpańskiego, dla gimnazjalistów – matematyczną, informatyczną i języka angielskiego. W materiałach na ich temat nauczyciele będą mogli znaleźć pomocne informacje – jak je organizować oraz jak przygotowywać do nich uczniów. Chcę podkreślić, że nie tylko olimpiady są naszą propozycją. Zajmujemy się wszystkimi uzdolnionymi uczniami. Wychodzimy też naprzeciw nauczycielom, którzy chcą lepiej rozwijać zdolności uczniów poprzez konkursy, np. prac naukowych. Planowane są materiały dla uczniów, a przede wszystkim dla nauczycieli.

JB: Wszystkie opracowane materiały będą dostępne na stronie internetowej MEN www.men.gov.pl, w zakładce Rok Odkrywania Talentów (baner). Można tam się dowiedzieć między innymi jak pozyskiwać finanse na różne działania, oraz jakie są możliwości współpracy z uczelniami i placówkami pozaszkolnymi (np. linki do stron internetowych, adresy instytucji). Warto zaglądać także na stronę <http://www.roktalentow.men.gov.pl>, na której aktualizowane są wszystkie informacje o projekcie, czyli realizowanych obecnie działaniach.

DM: To jest bardzo ważne, że w ramach projektu, nauczyciele mogą liczyć na gotowe odpowiedzi, jak dostrzec ucznia zdolnego, a także przykłady form i metod wsparcia uczniów utalentowanych, zdolnych.

AK: Tak. Warto również dodać, że ważne dla nauczyciela mogą być publikacje dobrych praktyk, których przykłady cały czas zbieramy. Na naszej stronie ukażą się typowo

organizacyjne informacje, np. zdobywanie finansów, ale również sposoby nawiązywania współpracy z innymi podmiotami. Szkoły dowiedzą się o uczelniach, uczelnie o szkołach i uczniach. Na razie mamy wstępną publikację o dobrych praktykach w placówkach wychowania pozaszkolnego, która wkrótce pojawi się na stronie internetowej.

JB: Kolejną inicjatywą MEN jest organizacja w Polsce Dnia Talentów. Planujemy ten dzień na **21 marca** – jest to pierwszy dzień wiosny, popularny w Polsce „dzień wagarowicza”.

AK: Może kilka słów wprowadzenia – Węgry, w ramach prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, ogłosili Europejski Dzień Talentów. Z tej okazji w kwietniu, w Budapeszcie odbędzie się duża konferencja, połączona z „targami” na temat odkrywania talentów. Chcieliśmy podjąć tę inicjatywę i zorganizować – w ramach europejskiego – taki Dzień w całej Polsce. Wpisując się w ideę, chcemy jeden dzień w sposób szczególny poświęcić odkrywaniu talentów.

JB: Szczegóły jeszcze dopracowujemy, ale możemy już powiedzieć, że tego dnia zapraszamy do Centrum Nauki Kopernik w Warszawie trzy tysiące uczniów z całej Polski. Chcemy, żeby 21 marca każdego roku szkoły zrezygnowały z klasowo-lekcyjnego podejścia do edukacji na rzecz aktywności rozwijających zdolności poznawcze, artystyczne czy sportowe. Inicjatywa w całości należy do kadry pedagogicznej i uczniów – mogą być to na przykład otwarte ciekawe wykłady, pokazy doświadczeń, zajęcia artystyczne, warsztaty psychologiczne. Ich celem powinno być rozbudzenie w uczniach ciekawości poznania świata, ambicji badawczych, społecznych, kulturowych i artystycznych.

DM: Jest to dobra okazja, aby wykorzystać pozytywnie potencjał i energię uczniów.

JB: No właśnie. A wracając jeszcze do projektu należy dodać, że o tym, co dzieje się w jego ramach można też przeczytać często w prasie ogólnopolskiej i lokalnej. Naszym patronem medialnym jest *Super Express*, ponieważ dociera codziennie do bardzo licznego grona odbiorców, między innymi do ludzi, którzy mogą jeszcze nie wiedzieć o **Roku Odkrywania Talentów**, nie słyszeli o miejscach odkrywania talentów, o szkołach, w których są nauczyciele, umiejący i chcący pracować z utalentowanymi uczniami, czy o projekcie *Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym*. Mają więc okazję dowiedzieć się, że na ich terenie są właśnie Szkoły Odkrywców Talentów, działają różne instytucje, pomagające utalentowanym dzieciom. Tą drogą możemy dotrzeć także

do różnych organizacji pozarządowych, czy placówek pozaszkolnych i zachęcić je do współpracy.

AK: Jest bardzo wiele możliwości, o niektórych sami nie wiemy, dlatego zachęcamy do dopisywania do naszych map nowych miejsc i szkół. Nasz projekt ma służyć uczniom i rodzicom, a także nauczycielom, ma być inspiracją. Dzięki wymianie informacji między wszystkimi podmiotami będzie łatwiej dotrzeć do informacji, jak i gdzie zorganizować ciekawą lekcję poza szkołą oraz szukać specjalnej pomocy. Szkoły Odkrywców Talentów mogą sygnalizować: jesteśmy tutaj, zobaczcie nas. Miejsca Odkrywania Talentów informują: oferujemy zajęcia, zajmujemy się uczniem uzdolnionym (mogą to być na przykład uczelnie, muzea, miejsca poświęcone ważnym wydarzeniom, parki technologiczne). Mamy też dwóch dużych sprzymierzeńców Roku Odkrywania Talentów: **Centrum Nauki Kopernik w Warszawie i Krajowy Fundusz Na Rzecz Dzieci.**

DM: Dziękuję bardzo za rozmowę.